

№ 8 უოველ-კვირეული სალიტერატურო ჟურნალი № 8

წლიური ხელის მოაწვით:

პირველ ჰრეშიათ მიეცემთ: სტენიაკის მოთხრობა „სახლი ვოლგის ნაპირზე“.
მეორე ჰრეშიათ: ირეთელის ახალი ოთხ-მოქმედებიანი პიესა „სიცილი“.
პირველი წიგნი დაურიკდებთ თებერვლის დამოღეს. მეორე — აგვისტოს პირველ რიცხვებში, ვინც თებერვლის
გასვლაზე სრულად შემოიტანს მთელი წლის ფულს ორივე წიგნს მიიღებს.

შინაპარსი: კ. გოგოლაძე — ლექ. ფიქრები. დ. ელპიტვილი — დამსწერული ოცნება. იასამანი — ლექ. ჩემი სამზობლო.
ა. ლომთაიძე — მოთხ. სახრბოვლასკენ. ბ გელა — ლექ. შენსკენ მოვილტვი. შვარცი — ცოცხალი რამ ხელაგნებაზე. მალა-
ქია შვილი — ლექ. * * *. თამრო ნაცვლიშვილი — დრამა. მალაროს მუშა (თარბმანი გერმანულიდან). ნ. ზომლეთელი — ლექ.
სიტყვა. დემონი — ლექ. დედის საულავეზე. თურდოსპირელი — ლექ. დაჭკნა ყვაილი. ირეთელი — მოთხ. ობობა.



საუძგობესოდ მოწვობილი

სტამბა „გეგლვითი
საქმე“

ბ. კილაძისა თბილისში

ველიამინოვის ქ., № 6

ასრულებს ყოველგვარ სასტამბო საქმეებს
სუფთად და იაფად.

„მ რ მ ა ვ ა ლ ი“

გამოდის ყოველ დღე, გარდა კვირა უქმის მეორე დღეებისა. გაზეთი ღირს: როგორც თფილისში ისე თფილის გარეთ ერთი წლით 7 მან., ნახევარი წლით 4 მან. ქალაქ გარეთ: 3 თვით — 2 მან. 50 კ. 1 თვით — 90 კ. თფილისში: 3 თვით — 2 მან. 20 კ. 1 თვით — 80 კაპ.

ფული შემდეგი ადრესით უნდა გამოიგზავნოს:
Тифлисъ Типографія „Шрома„ Кали-
страту Константиновичу Цулалзе.



სსიფი

შ ი ნ ა ა რ ს ი :



№ 8

კ. გოგოლაძე—ლეკ. ფიქრები. დ. ელპიტაშვილი—მოთხ. დამსხვრეული ოცნება. იასამანი—ლეკ. ჩემი სამშობლო. ა. ლომთათიძე—მოთხ. სხსრბე-ლასკენ. ბ. გელა—ლეკ. შენსკენ შავიფტვი. შვარცი—ცოცა რამ ხელფანებაზე. მალაქიაშვილი—ლეკ. * * —. თამრო ნაცვლიშვილი—დრამა. მადარას მუშა (თარგმანი გერმანულიდან) ნ. ზომლეთელი—ლეკ. სიტყვა. დემონი—ლეკ. დედის საფლავზე. თურდოს-პირელი—ლეკ. დაჯენა უვაფილი. ირეთელი—მოთხ. „ობობა“.

კვირა, 31 იანვარი უკუელ-კვირეული სალიტერატურო ჟურნალი 1910 წ.

აღბათ მის გულშიც დაბუდდა
ფიქრები... შავი ფიქრები!..

ფ ი ქ რ ე ბ ი.

გლოვისა ზარი დამძახის,
ფრთები დაეჭრა ოცნებას,
და სევდა შემოეპარა
სულს და გულს, დაღლილ გონებას...
ვუსმენ და ვერ-რა ვუწამლე
ამდენ კენესას და გოდებას,
ცხოვრების სიდუხჭირესა,
გულზე სახმილის მოდებას.

შხამმა—ნაღველმა გაუღენთა
მწუხარე ჩანგის სიმები,
მაკლდა გულის გამთბობი,
კრემლის ამშრობა, სხივები...

სურს და ვერ უთქვამს, ველარა,
საიხარულო სიტყვები,
შავ ნისლათ შემობურვია
ფიქრები, შავი ფიქრები!..

მიღუმებულა ბუნება,
სიოც გამჭრალა სადღაცა,
ძირს სიჩუმეა სამარის:
ჩამოღვრემილა მალლა ცა.

მთებს ჩასძინათ ღრმა ძილით,—
ცაში რო უკრავთ წვერები,—
მთებს სძინავთ მთებსა ბუმბერაზთ!...
არ ჩაიძინებს სერები?!...

ზღვაცა სღუმს. სძინავს იმასაც,
არ მოსჩანს მასზე ზვირთები...

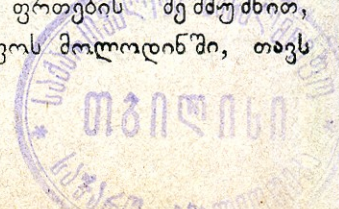
ყველგან ღუმილი სამარის,
გამწარებული გულისა,
სევდა-ვარამის მომფენი
მომკვლელი სიხარულისა!
და ამ ღუმელში—ქეიფი,
ხარხარი ბოროტ სულისა,
ქვეყნად სიავის მეუფის,
შემქნელის ხალხის წყლულისა!...

გული შებოქა სევდამა.,
ბატონობს შავი ფიქრები...
და მწუხარების ჰანგზე მდერს
ობოლი ჩანგის სიმები!..

კ. გოგოლაძე,

დამსხვრეული ოცნება.

მაისის უქმე დღე არის. გრილი ნიავი ნაზათ
ვალერსება სოფლის მიდამოს. ფოთლების შრიალი
ოდნავ აკრთობს მოქიკვიკე ჩიტუნებს, რომლებიც
მოუსვენრათ დაცუნცრუკობენ, ხტიან ტოტიდან ტო-
ტზე; დაეძებენ სარჩოს და გამამღარნი, პაწია ფე-
ხებით ნისკარტს იწმენდავენ; ნისკარტით გულზე
ბურღლას ისწორებენ და ფრთების შემშუმნით,
თითქოს საარშიყოთ, სატრფოს მოლოდინში, თავს
ილამაზებენ.



რკინის გზის სადგურის პატარა მოედანზე სოფლებს თავი მოეყარა. ჯგუფ-ჯგუფათ კამათობდნენ, საუბრობდნენ, ზოგი ახალგაზრდა გაზეთს კითხულობდა და სხვები სულ-განაბული, მოკძრალე-ბით ყურს უგდებდნენ. როცა ახალ ამბავს გაიგებდნენ, ყველას სიამოვნების ღიმი გადაჰკრავდა. მოხუცებულები უღვაშებში ჩაიღიმებდნენ, თავის ქნევით, ზეცას თვალ აპყრობით იტყოდნენ: — დეილოცა ერთობა! რაც მაგი შემოვიდა, ცოტა სული მეფითქვით, წელში გავიმართეთ.!! ახალგაზრდების ხტომა, თამაშა ხომ დასასრული არ ქონდა, ყველას ერთი ეკერა პირზე: “გაუმარჯოს ერთობას, ძმობა-ამხანაგობას!” მღეროდნენ და გაჰკიოდნენ, და მათი წყრილა ხმა შორს, მიდამოვში იფანტებოდა.

— რა კარგია სიცოცხლე! რა მშვენიერი, თვალწარმტაცია ეს დიადი ბუნება, მაისის გაბრწყინებული დღე, ზღვა ხალხი ერთათ შეგროვილი, ერთი ჭირ-ვაჩამით, ლხენა-სიტკობებით გამსჭვალული, ერთ აზრ-ოცნებით გარემოცული! დეე, სულ ასე იყოს! ან რატომ არ უნდა იყოს? ვის უშლის, ვის აწუხებს?... დეე სიყვარულმა თავისუფლათ გაშალოს მძლავრი ფრთები და გულში ჩაიხუტოს მეორე, მისებრ თავისუფალი, მოსიყვარულე არსება! რათ ტირის მამა? ლოყებს რატომ იკაწრავს მშობელი დედა?!.. რა კარგია სიცოცხლე, რა საყვარელია ყოფნა, მარა.., ისევე ყოფნა არის, რომ წინ ეღობება სიტკობებს; ბოროტებაა, რომ ხელს უშლის სიკეთეს; შურია, რომ ჰკლავს სიყვარულს; ადამიანია, რომ დედას ერთათ-ერთ ნუგეშს ჩელიდან აცლის და სატრფოს მკერდს ჩაკონებულ, ჩაქსოვილ სიყვარულს აგლეჯს, სტანჯავს და აწამებს...

შორს, ხანგრძლივით დაიწვილა მატარებელმა. არახრახნდა, აქლოშინდა ნელ-ნელა უკლო სელას, ერთხელ კიდევ დაიწვილა და ხანგრძლივი შრომისაგან მოქანცულ ადამიანებით, სადგურში შემოსრილდა, და გაჩერდა. ვაგონებში სხვა და სხვა ფერტანისამოსში გამოწყობილი ადამიანები ირეოდნენ. გაიღო ვაგონის კარები და ბაქანზე ჩამოვიდნენ მგზავრები... ადამიანები! ძმები, დები, მშობლები. სადგურის უფროსი ვაჟაკიცებით, მოუსვენრათ დარბოდა იქით-აქეთ. ხელქვეითთ განკარგულება—ბრძანებას აძლევდა.

მოგვიანებით ვაგონიდან გადმოვიდა შუა ტანის, უღვაშებ გაწყებილი, წვერ მოპარსული, შუა ხნის აფიცერი, და ხანგრძლივ ელაპარაკა სადგურის უფროსს, რომელიც ქუდთან მარ-

ჯვენა ხელ მიდებული (პადკოზირიოკი), სალდათი ისე გაჭიმულიყო აფიცრის წინაშე; ბაგეები უთრთოლავდა, სხეული მისი კანკალებდა... მარა რატომ, რისთვის, ან ვინ აიძულებდა ასე მოქცეულიყო—დარჩა გამოურკვეველი; ხოლო, და ბოლოს—აფიცრის შერცხვა, თუ სადგურის უფროსის ხნოვანებამ (ქადარა ერია) გავლენა იქონია, ქულზე მიდებული ხელი ჩამოაღებია, მოწიწებით ხელი ჩაშართვა და ისევ ვაგონში შებრუნდა. იქ მან შესაფერი ბრძანება გასცა და ვაგონებიდან გადმოვიდა ასიოდე სალდათი თავიანთ ბარგი-ბარხანით,

სადგურის უფროსმა ჯარისთვის რკინის გზის ერთი სარაია დაცალა, როტის უფროსს და ორი მისი თანაშემწე ახალგაზდა ოფიცრებს თავის სახლში დარბაზი დაუთმო. ასე დაბინავდა ქალაქიდან ჩამოსული, სოფლებში მღელვარების გამო, მხედრობა, ანუ ეკზეკუცია.

ადგილობრივი მღელვალ-თავად-აზნაურობა სიხარულში იყო, რადგან აფიცრებს დაახლოვებით „დაუზნაკომდენ“ და დღე მუდამ ერთად იყვნენ, ერთათ ქეიფობდნენ და ერთად სვირნობდნენ. მამა დავითი წირვას აფიცრების მოსვლაჲდ არ დაიწყებდა და ჯვარზე მთხვევის დროს სფეისკვერს მიართმევდა აფიცრებს,—უფროს ყოველთვის, მის თანაშემწეებს-კი ხანდის-ხან... აფიცრებს ყველას გადაკვრა უყვარდა, თავად-აზნაურებსაც და ასე გული გულს შეხვდა, სული სულს.

რა იყო ამ ჯარის დანიშნულება, რას შერებოდნენ, ვის უცდიდნენ ან რა უნდოდათ—სოფლებლებმა არ იცოდნენ.

* *

დიმიტრეს ნუცა ერთი წელია, რომ ქალაქში ერთ მდიდარ ვაჭართან მოსამსახურეთ იღვა. შვილი მსახურებდა, თუ სხვა რამეს ჩადიოდა დიმიტრემ ეს არ იცოდა და მაინც და მაინც არც კითხულობდა; მას თვეში 5—10 მან. უგზავნიდა ნუცა, კარვით, ჯანმრთელათ იყო იცოდა და სხვა არაფერი აწუხებდა მამის-ქვეიანი გოგოა, თავის თვეს კი მოუარსო!* — შვილი ხშირათ წერილს სწერდა მშობლებს დაპირდებოდა სიკეთეს, ბედნიერებას, ახალ ცხოვრებას და კიდევ ბევრ რამეებს, რაც დიმიტრეს და ეფროსინეს ყურს არ სმენოდა...

— ცოცხალი კაცი, ყველაფერს მოესწრობა რაც არ გინახავს იმას ნახავ და რაც გინახავს ვეღარ ნახავ! — იტყოდა დიმიტრე და... თავის მეგობარ სალდათ სტეფანეს ეპარუსებოდა.

ნუცა-კი, მთის თავისუფალ ჰაერზე აღზრდილი,



თავისუფლების მოყვარული, მშობრავი, ცქრილა, შეგვრემანი სახის. მაყვლის ფერ თვალებიანი ნეტარების აღს ახვევდა, მისი სიყვარულით დამტკბარს, მის მიერ შეყვარებულ არსებას; ნუცას გამომეტყველება შიშის მომკვრველი, სასტიკი იყო და უმწიკვლო-პატიოსნებით აღსავსე, და თუ მდბალი გრძნობებით აღტყინებული, გულ ღვარძლიანი ადამიანი ქვენა აზრების განხორციელების საგნათ დაისახავდა მას, განა შეიძლება თავისუფლების, თავისუფალი შვილისთვის ხელი შეეხო უკეთეს ეს არ სურდა თვით თავისუფლებას, თუ მისკენ არ მისწრაფებოდა გონიერი, გრძნობით ატოკებული თავისუფალი ბუნების შვილი ქალი?!...

ქალაქელი ვაჭარი ანუ, როგორც ნუცა სწერდა მშობლებს, ბურჟუა, დიდათ მადლიერი იყო ნუცას სამსახურით. უშვილო დაპირდა შვილათ აყვანას, მარა ნუცა არ იყო თანახმა, არ სურდა რადგან მას უკვე ყავდა მშობლები... ისინი უყვარდა და თუ დღეს ამ ვაჭართან მსახურებდა, მხოლოდ როგორც მუშა სამუშევარის მიმცემთან, როგორც დაქირავებული მქირავებელთან.

ნუცამ იცოდა თავისი საქმე. გაათავებდა სახლში მუშაობას, მიაღაგ-მოაღაგებდა, მისწმენდ-მოსწმენდა ოთახებს. ოდნავათ, აჩქარებით გაისწორებდა გაიწმენდა უბრალო სადა კაბას, "რუბაშკას" და როცა ბატონ-ქალბატონს სადილის შემდეგ დაეძინებოდა, ნუცა თავდაღუნული, ფრთხილათ ჩადიოდა მახლობელ სარდაფში. სადაც ამ დროს პაწია სტამბა თავის საქმეს განაგებდა ვინ ქახალდებს სვეტებათ ხევდა და აწყობდა, მეორე ბნელ, ნესტიან კუთხეში ასოებს კაკლავდა, მესამე ბეჭედს ასმიდა და დაბეჭდილს ერთ ალაგას აწყობდა... ნუცა მუშაობის გათავების შემდეგ ისევ „ხაზინთან“ ბრუნდებოდა.

* *

სამზარეულოში ელექტრონის ზარმა რაკრაკი დაიწყო. კიდევ, უფრო ხანგრძლივ და ძლიერათ. ნუცას ტუბილათ ეძინა, ეზარებოდა გამოღვიძება, უნდოდა მოსვენება განეგრძო დაღლილ სხეულს. კიდევ უნდოდა ძილი, მაგრამ ბატონს არ ეძინა, მას არ უნდოდა, მას გულღვარძლიანს, თბილ ხალიჩებით მორთულ-მოკაზმულ ოთახში, კედელზე ჩამოკიდულ ტიტველა ადამიანთა სურათებს და ათას გვარ წარმოდგენა ოცნებას აელაზღაზებია მისი სხეულის ძარღვები, იგი თითოდა, გრძელ ფართო რბილ კრაოტზე კატრიალობდა ქშენა-ოხვრით, საბან გადაგდებული გაბერულ მუცელს იურავებდა...

ზარის რაკრაკზე გამოღვიძებულმა ნუცამ გადაიცვა იუბკა, კოფთა, ხუჭუჭი თმა გაისწორა, თვალეზე წყალი შეისხა, მოიწმინდა პირი და შეალო ოთახის კარი, მაგრამ შემკრთალი მოწყვეტით უკან გამოტრიალდა... გონება არეული ერთ ალაგას ტრიალებდა, ბატონმა საბანი გაისწორა „მოდის შვილო!“-ს დაძახებით ნუცას შემოსვლა უბრძანა. რის შემდეგაც ნუცამ შემკრთალ-დარცხვენილი, აცახცახებულ სხეულით, გადმოკარკლულ თვალეებით შეალო კარი და მკაცრათ შეეკითხა: რა გნებავს?

— რა მოგდის? ე შანგრე რამ გაგხადა? ვა, რა თურაშულ ვაშლივით გაგწითლებია ეგ ლოყები!.. მოდი ჩემო შვილო! ჩემო ნუცკა—წაიდე, ბატინკები გასწმინდე..

— არა... ჰო, დაიცა... როგორი დარია? ხომ არ წვიმს? ქალბატონს არ გაუღვიძნია?...

— დარი კარგია, სძინავს—ნუცა უპასუხებს და გადის.

— მოიცა შვილო!... რა ჯიუტი რამა ხარ, მოდი ახლოს რა გითხრა... დღეს წადი და არუთინას კარგი საკაბე შალი გამოართვით—უთხარ ჩემ მაგიერ—და პარტინხას შეაკერვინე...

ეგ ტანისამოსი არ გივარგა... კიდევ რა გითხრა: რომელი საათია?... მამაშენი რას გწერს?... ბუნტზე ხომ არას ამბობს?...

— ბატონო, ხომ არ გაგიჟდით! საათი მანდა გიდევს, სასთუმალს! წერილი არ მიმიღია... ბუნტი იწყება...

ბურჟუას სიბრაზით სახე დაეღმიჯა, მარა მალე ისევ გაიღიმა: ბუნტი!... ჩორთ სნიმ!... მერხავცი!...

— ჩემო შვილო!... მოიცა... მოიცა ის პიჯაკი.. ჰო, კარგი ერთი, გეყოფა... ჩემი შვილი არა ხარ?... ნუუ! თვარა მე ვიცი შენი... მოდი, მოდი ახლოს... ეს დახეულია, რატომ არ მოკერე გენაც...

ბატონმა ხელები მაგრათ მოხვია ნუცას, მიიკრა ათრთოლებულ სხეულთან, ერთი კი ჩალოშნა ნუცას გაელვარებული თვალეები... ნუცამ რაც ღონე ჰქონდა მაგრათ ჩაარჭო კბილები მკლავში, დაიბღვირა ბატონმა, საზარლათ დაიწვილა ნუცამ და ამ ხრიალში პერანგის ამარა მოხუცი, ქალბატონი შემოიჭრა ქმრის ოთახში. ბატონს წახლი ჩასთხლიშა, ძალმე მიბეგვა ნუცა და სამუდამოთ გააგდო.

* *

აღარ ისმოდა როიალის გრიალი, ყელ მოღვრებული ნაზი, სათუთი, ხელებ-ფუნთუშა არსების



წკრიალა ხმა აღარ დამდეროდა, ტრფობის კუბლეტებს. ქუჩების ორივე მხარეს ჩამწკრივებულ დიდრონი, რამოდენიმე სართულებიან სახლების ფანჯრებზე ფარდა იყო ჩამოფარებული. ზოგ სახლების ფანჯარა ნახევრათ გამოეღოთ და თითო-ოროლა მცხოვრებნი ცნობის მოყვარეობით, შიშ ძრწოლვით გამოიყურებოდნენ და „ბოჟე მოი! ჩტო ბუდეტ?!“ იმ ერთი მეორეს ან თავის თავს, ეკითხებოდნენ.

იქ, მალლა ჩაქრა სასიცოცხლე. დაბლა, სარდაფის ახლოს ძუშები შეკრფილიყვენ და დასტა-დასტათ ქვევიდან ამოტანილი ფურცლები მიჰქონდათ... სარდაფში სჩქედდა სიცოცხლე, ნუცა, მხანაგებში მხიარული და სიცოცხლით სავსე დაბზიანობდა, ფურცლებს ჰკონავდა დასტა-დასტათ და ერთ კუთხეში აწყობდ...

— ოღონდაც, რომ კარგია სიცოცხლე! სად არის ეხლა ღმერთი აბალონი? რას ხედავს ამას მისი თვალები, და თუ ხედავს რათ სდუმს? ვინ იცის მოხიბლა მისთვის უცხო ხილმა, ჯერ არ ნახულ სურათმა! იქნებ გული შეექანა, მიატოვა საღმრთო ადგილი და დაბლა დაეშვა საკაცობრიო მიწაზე.

უკვე დაღამდა და სიწყნარემ და ბნელმა მოიცო მშრომელი ქალაქი. შესწყდა სიცოცხლის ძარღვის ცემა, დაბნელდა ყოველივე, ჩაქრა ფარნებ ელექტრონი... ხოლო დელეგატების მატარებლები წამ და უწუმ დასრიალობენ, ჰყვირიან, აბრიალებენ დიდრონ ელექტრონის თვალებს, და წითელი დროშებით მოართული, ქშენით, მიჰქრიან ქალაქიდან სოფლათ საამბობათ გასახარებლათ. ნუცა კი მატარებელში ზის და პატარა ჩემოდანით მიიჩქარის, თავის სამშობლო სოფელში. იგი გაგზავნეს გაფიცვების დაწყებისას...

დ. ელპიტოშვილი.
(დასასრული იქნება).

ჩემი საშობლო.

არეს შევხედე გაძარცულს,
მზე აღარ ელიმებოდა,
გლოვის რომ ნისლი თავს ეკრა,
და თითქოს ეძინებოდა.
მთავარის შკრთალი სხივები
მალლიდან ეფინებოდა.
თითქოს გუშაგი ღამისა
სინათლეს ეპირებოდა!
იღუმაღს ამბებს უსხნიდა,

ანდობდა, ებირებოდა!
მაგრამ მანდლილი გაშლილა
წყველიადის დაუნდობარის,
აღარ შევლიდა არესა
შკრთალი სხივები მთავარის!
ირგვლივ ისმოდა ღრიალი
ნადირის, სისხლის მწოვარის,
მეორე მხრით კი ყიყინი
რაზმისა შეუბოვარის.

და გამიელვა აზრად
ბედმა მშობელი არისა,
ნაცნობ სურათთა მის მთების.
ვარსკვლავების და მთვარისა
იმედის სხივი დახსნისა
მტრისაგან, დასამარისა,
შემოძარცული სოფლების,
მიდამო, არე-კარისა.
ბრძოლის ყიყინა გმირული
რაზმისა მეომარისა,
მის საპასუხოთ სიმღერა
მთანი, გორანი, ბარისა.
ერთი ფიქრი და მიზანი
ჩაგრულთა ყველა მხარისა!
ვენინა შავი წყველიადი,
მოსისხლე მხეცის ღრიალი,
სამშობლოშიაც მსმენია
მის დანანთ ცეცხლის ბრიალი
არა ერთაა ოჯახი
მისაგან განატიალი.

იასამანი.

სახრჩობელასკენ.

(გაგრძელება იხ. „სხივი“ № 6).

სატუსალოშიც გაიგეს ტერორისტების შეპყრობა და როცა იანსონი ჩვეულებრივათ შეეკითხა ციხის დარაჯს, უკანასკნელმა მოულოდნელათ უცბათ, მედიდურათ უპასუხა:

— ეხლა კი ჩქარა.
უცქეროდა იანსონს წყნარათ და მედიდურათ და ეუბნებოდა:
— ახლა კი ჩქარა. ასე, ერთი კვირის შემდეგ, ალბათ:



გაფიქრდა იანსონი, გადმოკარკლული თვალები აქედგრა, მიიბნინდა თითქო ძილს აპირებსო და ლულულულით ჰკითხა:

— მესუმრები?

— აქამდე სულს მაცლიდი და ახლა მესუმრებიო გაიძახი. ჩვენში ხუმრობა არ იციან. ხუმრობა თქვენ გიყვართ, ჩვენში კი არ იციან ხუმრობა, — ღირსოვანებით უთხრა დარაჯმა და გაშორდა.

სალამომდე სულ გაღმა იანსონი. დღემდე თუ ტყავი შემოტყებნილი ქონდა ტანზე, ახლა სულ დაემანქა, ზოგან თითქოს დაეჩუტა კიდევ. თვალები მთლათ მოუძძინარდა, მოძრაობა, მიხვრა-მოხვრა დაუდამბლავდა. თითქოს თვითეული განძრევა თავისა, ან თითებისა, ან ნაბიჯის გადადგმა ისეთი რთული და მძიმე რამ გამხდარიყოს, რაც დიდხნის ჩაფიქრებასა და მოსაზრებას მოითხოვსო.

ღამით დაწვა, მაგრამ მიმძინარებული თვალები მთელ ღამეს ღია ქონდა.

— აა! — კმაყოფილებით უთხრა, მეორე დღეს, რომ ნახა იანსონი, დარაჯმა აქ შენ სამიკიტნო ხომ არ გგონია, ყმაწვილო.

დარაჯს საამური კმაყოფილების გრძობა აღებეჭდა სახეზე. ასეთ სიამოვნებას გრძობს ხოლმე მეცნიერი, რომელსაც ერთხელ კიდევ კარგათ მოუვიდა თავისი მეცნიერული ცდა; გულდასმით და დაწვრილებით აათვლიერ-ჩაათვლიერა დასჯილი თავიდან ფეხამდე ახლა ყველაფერი რიგზე წავა: მაცდური დამარცხებულია, სატუსაღოსა და სიკვდილით დასჯის სიმშვიდე აღდგენილია — და მოხუცმა მოწყალებით, გულწრფელი სიბრალულითაც კი, ჰკითხა იანსონს:

— ნახავ ვინმეს თუ არა?

— რისთვის უნდა ვნახო?

— გამოსათხოვრათ. დედა გეყოლება, ან ძმა,

— მე ნუ ჩამომახჩობთ — ჩუმათ სთქვა იანსონმა და აღმაცერათ შეხედა დარაჯს. — არ მინდა.

დარაჯმაც შეხედა — დააქნია თავი.

სალამოს იანსონი დამშვიდდა ცოტათი. ისეთი ჩვეულებრივი დღე იყო, ისე ჩვეულებრივად ანათებდა ღრუბლიანი ზამთრის ცა, ისე ჩვეულებრივად აღიოდა და ლაპარაკობდა ვიღაც კარიდორში ისე ჩვეულებრივი და ბუნებრივი სუნი სდიოდა მუხვე კომბოსტოს შეზავებულ შეჭამანდს, რომ იანსონს აღარ ჯეროდა რომ სიკვდილით დასჯიდნენ. მაგრამ დადამდა, იგი შიშმა შეიპყრო. წინათ ღამე იანსონისთვის უბრალო სიბნელე იყო, განსაკუთრებული ბნელი ღრო, როცა კაცს უნდა ეძინოს ხოლმე,

მაგრამ ახლა სავსებით იგრძნო მისი იღუმალი და საშინელი შინაარსი, კაცმა რომ სიკვდილს არ დაუჯეროს, გარეშემო ყველაფერი ჩვეულებრივი უნდა ესოდეს და ხედავდეს: ფეხის ხმა, ლაპარაკი, სინათლე, მუხვე კომბოსტოს სუნი ახლა კი ყველაფერი უჩვეულო იყო — ეს სიწყნარე და სიბნელე თავის-თავათ თითქოს სიკვდილი იყვეს.

რამდენათაც მეტს გაუგებლდებოდა ღამე მით უფრო მეტს შიშმა გრძობდა. ველური ადამიანის გინდა ბავშვის გულუბრყვილობით, რომელთაც ყველაფერი შესაძლებლათ მიიჩნიათ, იანსონს უნდოდა ეყვირნა მზისათვის: გაანათე! სთხოვდა, ემუდარებოდა გაენათებინა მზეს. მაგრამ დედამიწა მაინც ღამის წყვილიადში გახვეულიყო და არა სჩანდა ძალა დამთრგუნველი ამ სიბნელისა. და ამ შეუძლებლობამ, რომელიც მხოლოდ პირველათ წარმოიდგინა იანსონის სუსტმა ტვინმა, შიშით აღავსო იგი: ჯერ კიდევ ვერ შეხედავდა ამ საშინელების გარკვეულათ წარმოდგენას, მაგრამ იმას უკვე გრძობდა, რომ სიკვდილი არ ასცდება და მომაკვდავის ფეხი უკვე ეშაფოტის პირველ საფეხურისკენ მიქონდა.

ღლის სინათლემ ხელახლა დაამშვიდა იანსონი, ღამემ ისევ შეაშინა და ასე გაგრძელდა იმ ღამემდე, როცა მან გაიგო და იგრძნო კიდევ, რომ სიკვდილი აუცილებელია, სამი ღლის შემდეგ, ალიონზე ეწვევა კიდევ, მზის ამოსვლისას.

არასოდეს არ უფიქრნია იმაზე, თუ რა არის სიკვდილი, მისთვის სიკვდილს სახიერება არ ქონდა. — მაგრამ ახლა კი ნათლად იგრძნო, დაინახა, რომ იგი კამერაში შემოვიდა და ხელების ფათურით ეჭებს მას, — გაქცევა დააპირა და სიბიბილი დაიწყო კამერაში.

მაგრამ კამერა ისე პატარა იყო, რომ გვეგონებოდათ, წვეტიანი კი არა, ბლავვი კუთხეები აქვს და ყველანი შუაგულისკენ უბიძგებენ მასო. არც არაფერია ისეთი რომ ამოეფაროს. კარც დაკეტილია. სინათლევ არის. რამდენჯერმე ჩუმათ მიეჯახა კედლებს ტანით, ერთხელ თავი მიარტყა კარს — ჩამი-ჩუმი არ ისმის, ყრუა ყველაფერი. რაღაცას წააწყდა და პირქვე დაეცა და აქ იგრძნო, რომ ამ რაღაცამ ხელები წააგლო. და ასე იატაკზე პირქვე ჩამხობილმა, ბნელ, ტალახიან ასფალტზე წაწოლილმა იანსონმა ღრიალი მორთო საშინელებისაგან. იწვა და რაც ძალი და ღონე ქონდა ღრიალებდა, სანამ არ შემოვიდნენ მასთან, და როცა იატაკიდან ააყენეს, ლოგინზე დააწვინეს და

ცივი წყალი გადაასხეს თავზე, იანსონი მინც ვერ ბედავდა გაეხილა მაგრად დახუჭული თვალები.

ნახევრათ გააღებდა ერთ თვალს, დაინახავდა ნათელს ცარიელს კუთხეს ან ვისამე წალას სიცარიელეში და ხელ ახლა მორთავდა ყვირილს.

მაგრამ ცივმა წყალმა მოქმედება იწყო. უშველა აგრეთვე იმ გარემოებამაც, რომ მორიგე დარაჯმა, იმავე მოხუცებულმა, რამდენჯერმე ჩაარტყა იანსონს თავში სასწავლებლათ.

და ამ შეგნებამ ცხოვრებისამ მართლაც რომ გაფანტა სიკვდილი, იანსონმა თვალები გააღო და მაგრათ იძინა მთელი დანარჩენი ღამე ამღვრეული ტვინით. გულადმა იწვა, პირი დაელო და ხმამაღლა ხერინვისთვის ამოეკიდნა; ნახევრათ დახუჭულ წამწამებში-კი თეთრად მოსჩანდა პრტყელი და მკვდარი უგუგაო თვალი.

მერმე კი ყველაფერი ქვეყანაზე, დღეცა და ღამეც, ფეხის ხმაცა და ხმებიც, მკავე კომპოსტოსავან შეზავებული შეჭამანდი ყველაფერი ეს მთლიან საშინელებათ გადაექცა, ველურმა, გამოუთქმელმა განცვიფრებამ შეიპყრო იგი. მისს სუსტ გონებას ვერ გადაება ეს ორი წარმოდგენა, ასე საშინლათ მოპირდაპირე ერთი მეორისა: ჩვეულებრივი ნათელი დღე, სუნი და გემო კომპოსტოსი და ის გარემოება, რომ ერთი-ორი დღის შემდეგ უნდა მომკვდარიყო. არაფერზე არ ფიქრობდა, საათებსაც აღარ სთვლიდა, არამედ ისე გაშტერებულიყო, გაქვავებულიყო ამ წინააღმდეგობის წინაშე, რომელსაც მისი ტვინი ორათ გაეკუწა; სულ მთლად ჩაფითრდა, თუმცა შესახედავათ დაშვიდებული გეგონებოდათ. არაფერს აღარ სჯამდა და ძილი აღარ ეკარებოდა: ან ფეხებ მოკუნტული შიშინათ მთელი ღამე იჯდა ტაბურეტზე, ან და ჩუმათ, შემპარავივით და მიძინარე თვალებით-გარშემო. მაკქერალი დადიოდა კამერაში, მას პირი მუდამ ნახევრათ ღია ქონდა, თითქოს სულ ერთავად შეუპყრია რალაც დიდს მოუშორებელ განცვიფრებასო; და სანამ ხელში აიღებდა ჩვეულებრივზე ჩვეულებრივ საგანს, დიდხანს ჩერჩეტივით სინჯავდა მას და რალაც უნდობლად იღებდა ხელში.

რაკი ასეთი შეიქნა იანსონი, დარაჯებმაც და მისმა ყარაულმა სალდათამაც, მიანებეს თავი, ყურადღებას აღარ აქცევდენ მას ასეთი იყო ჩვეულებრივ მდგომარეობა სიკვდილით დასჯილისა, მდგომარეობა, მსგავსი, დარაჯის აზრით, რომელსაც არასოდეს არ გამოუცდია იგი, იმ მდგომარეობისა რომელსაც საკლავი საქონელი განიცდის, როცა მას შუბლში

უროს ან დიდ ჩაქუჩს ჩაჰკრავენ ხოლმე წასაქცევათ.

— დაყრუვდა უკვე, სიკვდილამდე არაფერს აღარ იგრძნობს. — გამომცდელი თვალებით უცქეროდა მას ამ სიტყვებით დარაჯი. — აი ივანე, ივანე, გესმის? ა?

— მე ნუ ჩამომახრჩობენ — ყრუთ გამოეხმაურა ივანე, და ხელახლა დააბლიცა პირი.

— შენ კიდევ კაცს არ მოგკლავდი და არ ჩამოგახრჩობდენ — დამრიგებელი კილოთი უთხრა უფროსმა დარაჯმა, ჯერ კიდევ ახალგაზდამ, მაგრამ ძლიერ ქიმიო კაცმა, ორდენებით გულზე — თორემ მოკვლით მოჰკალი, ჩამოხრჩობა-კი არა მსურს.

— აილო და გააგორა! ტუტუტუცია, სულელი, მაგრამ რომ ეშმაკობს კიდევცა?

— მე არ მინდა, — სთქვა იანსონმა.

— რა ვუყოთ, გენაცვა ნუ გინდა, შენი საქმეა, — გულგრილათ უთხრა უფროსმა. — სისულელეების ჩმახვას ისა სჯობია, ქონებაზე რამე განკარგულება მოახდინო — რამე მინც გექნება.

— არაფერი არ აბადია. ერთი პერანგი და ფეხსახვევები და კიდევ აი ტყავის ქუდი — რომ ფრანტობს კიდევცა!

ასე გავიდა დრო ხუთშაფათამდე, ხუთშაფათს-კი ღამის 12 საათზე იანსონთან კამერაში ბევრი ხალხი შევიდა და ვილაც პაგონებიანმა კაცმა უთხრა:

— აბა მოემზადენით, უნდა წახვიდეთ.

იანსონმა ისევე ზანტათ და ზოზინით, ჩაიცვა რაც კი რამ ებადა, და ყელზე მოიხვია ტალახიანი მოწითალო შარფი. მის ტანზე ჩაიცმა რომ დაინახა პაგონებიანმა კაცმა პირში, რომ პაპიროზი ეკავა უთხრა ვილაცას:

— რა თბილი დღეა დღეს. სულ გაზაფხულია.

თვალები ერთი-მეორეზე ეკვროდა იანსონ, მთლად ეძინებოდა და ისე ზოზინებდა, რომ დარაჯმა შეუყვირა:

— აა, ჩქარა. დაგეძინა?

უცბათ შედგა იანსონი.

— არ მინდა, — სთქვა მან.

ხელები გაუყარეს და ისე წაიყვანეს, იგიც დაემორჩილა და მხრებ აწეულმა გასწია. გარეთ უცბათ მოხვდა გაზაფხულის ნოტიო ნედლი ჰაერი; მიუხედავათ იმისა, რომ ღამე იყო, სითბოს უმატებდა და საიდნაც ძირს ქვაზე წკრილით ეცემოდა ხშირი, მხიარული წვეთები, სანამ შავს, უფანრებო კარეტაში ხელების რახუნით დაპუზული შე.



დიოდენ ჟანდარმები, იანსონი ზანტათ ისევამდა სველ ცხვირ ქვეშ თითს და ცუდათ შეკრულ შარფს ისწორებდა.

4. ჩვენ, არიოლელნი.

იმავე სამხედრო-საოლქო სასამართლომ, საცა იანსონი გაასამართლეს, ჩამოხრჩობა გადაუწყვიტა არიოლის გუბერნიის გლეხს ელექციის მაზრელ მიხაილ გოლოუბეცს, რომელსაც მეტ სახელათ მიშკა ციგანოკს, ან და თათარს ეძახდნენ. უკანასკნელი მისი დანაშაული, რაც დანამდვილებით იცოდნენ უკვე, ის იყო, რომ სამი კაცი მოჰკლა და შეიარაღებული გაძარცვა ჩაიდინა; რაც დანარჩენს შეეხება, მისი შავბნელი წარსული სადღაც შორს თოლისმურ ჯურღმულში იყო მიმაღული. ამბობდნენ ბუნდოვანათ, ვითომც მას მთელი რიგი ძარცვა-გლეჯა და მკვლელობა ჩაედინოს, გრძნობდა კაცი, რომ მას უკან დაეტოვებინა სისხლი და ცეცხლი, და ბნელი გაღეშილი თრევა-თარეში, იგი სრულის გულ-ახდილობით, გულწრფელათ ყოჩაღს უწოდებდა თავის თავს და დაცინვით ეპყრობოდა იმათ, რომელნიც მოდნურ სახელს „ექსპროპიატორებს“ ირქმევდნენ. უკანასკნელ დანაშაულზე, რომლის გადამალვა მაინც არაფერს უშველიდა, იგი დაწვრილებით და ხალისით მოჰყვებოდა, წარსულის შესახებ შეკითხვებზე-კი კბილებს დაკრეჭდა და და შტვენას მოჰყვებოდა:

— სდიე ქარს, სანამ არ მოეწიო!

მაგრამ როცა ძალზე ჩააცივდებოდნენ, ციგანოკი სერიოზულსა და ღირსეულ სახეს მიიღებდა.

— ჩვენ ყველანი, არიოლელნი, თავზე ხელაღებული ვართ—დიდ-კაცურათ და საზრიანათ იტყოდა ხოლმე იგი.

— არიოლი და კრომი ქურდებია ხომა? კარაჩევი და ლიენი—ქურდთვის გასაკვირნია. ელექცი რომელია, ქურდთა წარმოშობელია, ამაზე მეტი რაღა გნებავთ?

ციგანოკი მას მისი გარეგნობისა და ქურდული გაიძვერობისთვის დაარქვეს. განსაცვიფრებელი შავი თმები ქონდა, ხმელ-ხმელი იყო. ცოტათი მოყვითალო, აღანძული წვეტიანი თათრული ღოჯის ძვლებით: რაღაც ცხენივით გადმოკარკლავდა ხოლმე თვალებს და მუდამ სადღაც მიეჩქარებოდა; უცბათ, მოკლეთ შემოგხედავდათ, მაგრამ ისე პირდაპირ და იქამდე გამომცდელათ, რომ შეგეშინდებოდათ; რასაც კი მოკლეთ შეხედავდა, თითქოს რაღაც მოჰპარაო, შეხედულს რაღაც ეკარგებოდა

და თითონ სხვანაირდებოდა. პაპიროსისთვის რომ შეეხედნა, მერმე მისი აღება ისე უსიამოვნო და ძნელი იყო, თითქოს იგი უკვე სხვის პირში ყოფილიყო, რაღაც მუდმივი მოუსვენრობა იჯდა მასში და ხან კრუნჩხვდა მას ეკლებივით ხან აქეთ-იქით ისროდა მას კლაქნია ნაპერწკლების ფართო ჩალის კონათ. წყალსაც თითქმის ვედროთი სვამდა ცხენივით.

სასამართლოში რაც კითხვას აძლევდნენ ყველაფერზე წამოხტებოდა და მტკიცეთ და მოკლეთ თითქოს სიამოვნებითაც: წამოიძახებდა

— მართალია!

ზოგჯერ ხაზსაც გაუსვამდა

— მარ-რ-თალია.

და სრულიად მოულოდნელათ, როცა სულ სხვა რმეზე იყო ლაპარაკი, წამოხტა და ჰკითხა თავჯდომარეს:

— ნება მიბოძეთ დაფუშტენო!

— რისთვის?—გაუკვირდა იმას.

— აი იმათ რომ უჩვენეს ჩემზე, ამხანაგებს

„სიგნალს“ აძლევდაო ძლიერ საინტერესოა.

თავჯდომარე ოდნავ ყოყმანით დაეთანხმა ციგანოკმა უცბათ ოთხი თითო-თითო ხელიდან ორ-ორი. თითი პირში იკრა, თვალები მხეცურათ გადმოყლიბა და სასამართლოს დარბაზის მკვდარი ჰაერი შეარყია ნამდვილმა ველურმა ავაზაკურმა სტვენამ რომლისაგანაც გიჟდებიან და უკანა ფეხებზე დგებიან გაყრუებული ცხენები და უნებურათ უკრთის აღამიანს სახე. ამ არც აღამიანურს და არც მხეცურს, ყურთამგლეჯა ღრიალში ყველაფერი იხატებოდა—მომაკვდინებელი ბოღმაც, იმისი, ვი საც ჰკლავენ, ველური სიმზიარულე მკვლელობისა საშიშარი გაფრთხილებაც, სიბნელე შემოდგომის ავღრიანი ღღეც და მარტოობაც.

თავჯდომარემ რაღაცა დაიყვირა, მერე ხელი დაუქნია ციგანოკს და ისიც მორჩილებით მიწყნარდა. როგორც არტისტი, რომელმაც შესანივავათ შეასრულა ძნელი, მაგრამ მუდამ მოსწრებული არიო, ჩაჯდა, გაიწმინდა ხალათზე ძველი ნაპირალი თითები და კმაყოფილი თვალები გადაავლო იქ მყოფთ.

— აი ავაზაკი!—სთქვა ერთმა მოსამართლეთაგანმა ყურის ფხანით, მაგრამ მეორემ, ფართო, რუსული წვერი და თათრული ციგანოკივით თვალები რომ ქონდა, ოცნებით გახედა მალლა ქერს, გაიღიმა და უჰასუნა:

— მართლაც, რომ საინტერესოა.



და დამშვიდებული გულით, არც შესცოდვებით, სინდისის ქენჯნის ნატამალიც არ უგრძნით ისევ მოსამართლეებმა ციგანოკს სიკვდილი მიუსაჯეს.

— ნამდვილია! — სთქვა ციგანოკმა, განაჩენი რომ წაუკითხეს! — მოწმენდილი მინდორი, ორი ბოძი და მათზე გადებული ხე ხომ მართალია!

მიუბრუნდა ყარაულ სალდათს და ვაჟაკურათ შესძახა:

— წავიდეთ, ჩანჩურა ოხერო! მაგრათ დაიქითოფი ხელში, თორემ წაგართმევ!

სალდათმა მრისხანეთ, შიშინათ შეხედა, ამხანაგს გადახედა და თოფის ჩახმახი მოსინჯა, მეორემაც პირველს მიბაძა. სატუსალომდე მთელი გზა ისე გაიარეს სალდათებმა, თითქოს როდი მიდიან, არამედ მიფრინავენ ჰაერშიო — ისე მოხიბლა იგინი დამნაშავემ რომ ვერც მიწას გრძობდენ ფეხებ ქვეშ, ვერც ღროს ამჩნევდენ, ვერც თავიანთ თავს.

(შემდეგი იქნება).

ა. ლომთათიძე.

* * *
სად ყვავის ტურფა წალკოტი,
რომელ მხარეში, რა ადგილს,
ფრთებში რო ვეკონებოდი,
სურნელოვანსა მისს ყვავილს
სადა ხარ, სადა წალკოტო,
დაგეძებ, ბევრი ვიარე,
ფიქრი ფიქრს მივცეთ, ლამაზო
გრძნობები გამიზიარე.

* * *

შენსკენ მოვილტვი, ჩაგრულო,
შენსკენ რბის გული და სული,
ჩემი გრძნობა და ფიქრები
კაემნით გარემოცული
შენთან იპოვის ბინასა:
— შენ მათ გაიგებ სრულათა,
ჩემი ცხოვრების მიზანსაც
არ დაგმოზ ვერაგულათა.

ბ. გელა.

შენსკენ მოვილტვი.

სოტა რამ ხელოვნებაა.

IV

აჰა მინდორი ობოლი,
ფრთებ შეკვეცილი, მღუმარე,
სახე კაემნით მოსილი
ფერ მიმკრთალი და მწუხარე,
ქარი ბორბოტად მქროლავო,
ყორნებიც შავ-ფრთებიანი
და ცა სიბნელის მფრქვეველი
მოკუბრულ თვალებიანი.

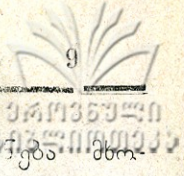
შენსკენ მოვდივარ, მიდამოვ,
დიდი გზა გამოვიარე,
ობოლი ობოლს გეწვევი,
ფიქრები გამიზიარე.

* * *

ალარ ჩუხჩუხებს ნაკადი
ხმა საამური, ანკარა,
იმისი სახე ცქრიალა
ყინვა და თოვლმა დაფარა.

შენსკენ მოვდივარ, ნაკადო,
დიდი გზა გამოვიარე,
ობოლი ტანჯულს გეწვევი
ფიქრები გამიზიარე.

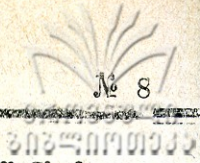
ჩვენ წინა წერილში ვამბობდით, რომ სიმშვენიერის სიამოვნება ერთგვარი, ერთნაირი თვისებაა სულიერი მოძრაობის, რომელიც არსებითათა განსხვავდება ადამიანის დანარჩენ ფსიხიურ მოძრაობიდან. ექვს გარეშეა, რომ წარმოდგენის მიერ გამოწვეული ყოველი სულიერი მოძრაობა არ არის სიმშვენიერის შთაბეჭდილება, ესტეტიკური სიამოვნება. ხშირათ თითოეული სუბიექტი ამა თუ იმ სიამოვნო წარმოდგენას, სასიამოვნო შთაბეჭდილებას ვერ არჩევს ხელოვნებიდან, ერთი მეორეში ურევს. ეგრეთ წოდებული „ტენდენციური ხელოვნება“, ე. ი. ისეთი ხელოვნება, რომელიც სიმშვენიერის შთაბეჭდილებიდან კი არ გამომდინარეობს, არამედ მისი მთავარი მიზანია, თავისის დასურათებულ ფორმებით და თავის წარმოდგენებით განსაზღვრულ კლასის თუ ჯგუფის სოციალური, მორალური და რელიგიური მოთხოვნილება დააკმაყოფილოს. რამდენათაც „ტენდენციური ხელოვნება“ ასეთია, იგი არ არის ხელოვნება, არ არის ხელოვნების მატარებელი; მისთვის ხელოვნება მხოლოდ საშუალებაა, ხელოვნების გარეგანი ფორმები-კი მისაბაძი საგანი — ხელოვნების ლიტერატურ-



რაში და საერთოთ ფილოსოფიურ ნაწარმოებში არა, ერთხელ და ორჯელ გამოუქვამთ ის აზრი რომ ხელოვნებამ არ იცის ტენდენცია, იგი არ ელტვის თავის გარეშე მდებარე მისწრაფებას; ვინაიდან იგი თითონ არის მიზანი, თითონ შეიცავს მას. მიზანი და დანიშნულება ხელოვნებისა იმაში მდგომარეობს, რომ მან სიმშვენიერის შთაბეჭდილებანი, სიმშვენიერის წარმოდგენები სიმშვენიერის იდეები რამდენათაც შესაძლოა, ზედმიწევნით დაასურათოს, ანუ სწორეთ რომ ვსთქვათ — გადმოასურათოს, გამოხატოს, დაახლოებით, შეუცვლელათ გადმოგვცეს ეს არის ხელოვნების დანიშნულება, ამაში გამოიხატება მთელი მისი მიზანი. ხელოვნ-ის შეუძლიან სიმშვენიერე კონკრეტულ გამოხატულობაში დაინახოს, ხილულ მოვლენებში შეამჩნიოს და ეს გადმოასურათოს; მას შეუძლიან აგრეთვე ადამიანის შინაგანი სულიერ განწყობილება, სულიერი, მდგომარეობა, ესა თუ ის ფაქტი, ესე თუ ის აზრი — მიმართულება, რელიგიური, თუ სოციალური იდეალი იგრძნოს, შთაბეჭდილება მიიღოს და შესაფერ გარეგან ფორმაში ჩამოახსნას. ამას იგი, ე. ი. ხელოვანი — გამიზნულათ კი არ შვრება, განსაზღვრულ მიზნის მისახწევათ კი არ აკეთებს, არამედ მას ამისაკენ მიაქანებს მისი შინაგანი აღძვრა, შინაგანი სულიერი იძულება, რომელიც სრულიად გან ხვადდება პირველიდან. მას სხვა მიზანი არა აქვს, გარდა სიმშვენიერის შთაბეჭდილების დასურათებისა, თავის სიმშვენიერის გრძნობის გამოხატვისა. შეიძლება ეს სიმშვენიერე ამა თუ იმ ბუნებრივ საგანს, ადამიანის გარეგან სახეს და საერთოთ მთელ ცხოვრებას ეხებოდეს, უკავშირდებოდეს, ე. ი. იგი შეიძლება რელიგიურ-ეთიკურ, თუ სოციალურ იდეალის გამოხატველა, მატარებელი იყოს. და რამდენათაც ეს მოვლენა ძრიელია, რამდენათაც სიმშვენიერის შთაბეჭდილება ამა თუ იმ ხელოვანის მის სუბიექტიურ გრძნობის გამოხატველია, პირადულ შთაბეჭდილების მატარებელი არ არის; რამდენათაც ეს სიმშვენიერის შთაბეჭდილება გააფართოებს, გადალახავს ხელოვანის მის საზღვრებს, და შეეხება ადამიანთა საზოგადოებრივ ცხოვრებას, იმდენათ მისი ხელოვნების შთაბეჭდილება, მოქმედება ძრიელი იქნება. მხოლოდ ასეთ ხელოვნებას შეუძლიან მრავალ ადამიანთა შინაგანი გრძნობა მოძრაობაში მოიყვანოს, გაუღვიძოს შორს-მჭვრეტელობა, დაბადოს მთელი რიგი სიმშვენიერეთა მისწრაფებანი, უსაზღვრო აზრთა და ასოსიაკითა გრეხილი. მხოლოდ ასეთ ხელოვნებას შეუძლიან, დროთა ცვალებადობას გასცდეს,

უფრო ღრმათ რომ გამოვსთქვათ მას ექვსა მხოლოდ სიმბოლიური ხასიათი; იგი იქნება ცხოვრების სიმბოლო,

კაცის შეხედულობა, ვითომ სიმშვენიერის შთაბეჭდილების შემეცნება ჩვეულებრივ გონების და ნების ნიადაგზე ვითარდებოდეს, ჩვენის აზრით, სრულიად სიმართლეს მოკლებულია. თანამედროვე ფსიხოლოგიურ მეცნიერებაში ეს შეხედულება უარყოფილია. ისტორიულ მატერიალისტურმა შეხედულებამ ესტეტიკაზე მჭიდრო მთავარი მიხეზი გამოუძენა ხელოვნებას და მჭიდრო ნიადაგზედაც დააყენა იგი; იგი აშკარათ გვიხატავს თუ საზოგადოებრივი მოძრაობა რა გზით და სახით გავლენას ახდენს სიმშვენიერებაზე, რომელიც ხელოვნების ოქროს გულათ იწოდება; თუ ადამიანის გრძნობა, სულიერ მღელვარებათა მოძრაობა, წარმოდგენა და იდეათა შინაარსი როგორ იცვლება და ვითარდება წარმოების წესის, წარმოების ურთიერთობის ცვლა-განვითარებასთან. ასე რომ მატერიალისტურმა შეხედულებამ ხელოვნებას საერთო სოციალური ნიადაგი გამოუძენა, სოციალურ ბაზისზე დაამყარა. სოციალური ცხოვრება კი კერძო საკუთრების აღორძინების დღეიდან სახსეა წინაღმდეგობით, გაჩნდა კერძო ინტერესთა შეხლა-შემოხლა. ბურჟუაზიულ-კაპიტალისტურ საზოგადოებაში ეს წინააღმდეგობა განვითარების უმაღლეს წერტილამდის აღის; აქ თითოული ადამიანის მოვალეობა და მიღრეკილება შეესამება საზოგადოებისას, ვინაიდან პირადული ინტერესი გაბატონებულ კლასებისა მოითხოვს არსებულ წარმოების წესის მიწრაფების გაძლიერებას, რომლის მთავარი მიზანია მოგების გადიდება, კონკურენციის კანონების დამტკიცება; ყველა ეს ერთათ აღებული კი ფაქტიურათ მხოლოდ და მხოლოდ მიმართულია უმრავლესობის ბედნიერების, მასის მსწრაფება — მიღრეკილების წინააღმდეგ, ამის გარეშე მხოლოდ ტრაღედის მთელი ხალხის სულიერი შემეცნება, ადამიანთა სულიერი მშვიდობიანობა, მისი გრძნობა-შთაბეჭდილება. თუქცა ბურჟუაზიულ-კაპიტალისტურ განვითარების პირველ ხანაში, ვიდრე იგი სრული გეგემონით აღიჭურვებოდა, თავის ბურჟუაზიულ განმანათლებელ იდეალებს, თავისუფლების და თანასწორობის პრინციპებს, ქუქკ მოუცხებლათ სიმშვენიერეში ანხორციელებდა, ხელოვნებაშიაც ხატავდა; მაგრამ როგორც კი ახალი საზოგადოებრივი წეს-წყობილებამ განვითარების მაღალ წერტილზე მიახწია, ბურჟუაზია გაბატონე



ბულ პოლიტიკურ პარტიათ შიქნა, გამოძვრა ძველი იდეალის ნაჭუჭიდან და შეიმოსა იგი პირმოთნეობის და სიყალბის სამოსელით სხვა სიტყვებით, რომ ვსთქვათ: მხოლოდ თანამედროვე კაპიტალისტურმა წეს-წყობილებამ შესძლო გაეღვიძებინა ხელოვნებაში საერთო, სოციალური იდეალებისადმი მისწრაფება: პირველი გენერაცია (ჩამომავლობა) ბურჟუაზიული ხელოვნებები ამ მისწრაფების, ალტაცების აღს გულში ატრიალებდნენ, გულში იმარხავდნენ, მაგრამ ის სწავლა, რომელიც აშკარათ ღაღადებდა „ხელოვნება-ხელოვნებისთვისა“, ის შეხედულება, რომელიც მხოლოდ ცხოვრებას მოშორებულ, ცხოვრების გარეშე მდგომ ხელოვნებას აღვიარებდა სიმშვენიერეთ, მაინც მათ შორის ვერ პოულობდა ალაგს, ვერ იმსახურებდა საერთო ყურადღებას. განსაკუთრებით იმ ქვეყნებში, სადა საზოგადოებრივი მოძრაობა საშვალებას აძლევდა ხელოვნებას ცხოვრების იდეალი, ე. ი. საზოგადოებრივ ცხოვრების მიერ წარმოშობილი იდეალი სიმშვენიერის იდეალათ მიეღო, იგი როგორც სიმშვენიერის იდეალი ეგრძნო. პირველათ ეს დაწინაურებულ სახელმწიფოში-ინგლისში და არა სხვაგან — დიდებულმა მგოსანმა ზელიმ თავის სიმშვენიერის ნექტარს სოციალურ იდეალიზმიდან იღებდა. და რამდენათაც თანამედროვე ცხოვრების განვითარება წინ მიდის, იმდენათ ხელოვნებაც უახლოვდება ჩვენ მიერ ზევით დასახელებულ ტენდენციას, უახლოვდება თავის ნამდვილ დანიშნულებას, ე. ი. ხელოვნური სიმშვენიერე საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ეძებს თავის იდეალს.

შვარცი.

საქართველოს მწერთა კავშირი

* * *

გაიცინეო ვილაკამ მითხრა,
 შუბლი შეკრული გაიხსენიო,
 დაწაფვეი შვევის ნაკადულს,
 ტკბილათ განაგრძე ღღენი შენო...

ღედავ! გაიგე რაებს მირჩევენ
 ტკბილის ძუძუთი შენს მკერდზე გაზრდილს?
 იცი რა უთხრეს შვევის შვილება
 თვალ აცრემლებულ შენსა პირმო, შვილს?
 ნუ გახსოვს ღედა, დაივიწყეო,
 ნუ, ნუ შეაშრობ თვალეზე ცრემლსა,
 ნურად მიიჩნევ მშობლის ვაებას
 და შენი გული მისთვის ნუ ცემსო...

ვაჰმე ღედიკო? ვის გავცელი შენზე?
 განა მტრას რჩევა როდის მსმენია?..
 გრძობა-გონება, შენგან შექმნილი
 მუღამ შენია... მუღამ შენია...

შენც ხომ გაიგე, მუშავ, მაშვრალო
 რა უთხრეს შენს ტოლს, შენს გვერდით აღზრდილს?..
 უსაყვედურეს უკილო და კენესა
 შენთან მეუღლეს ჭირის ოფლის შვილს....

ეუბნებიან: ნუ გავონდება
 ბნელი საკანი, სახრჩობელოო,
 ყურს ნუ დაუგდებ ბორკილის რაჩხუნს,
 გულს ნუ აგიმღრევს ცრემლთა ღენაო...

ვაჰმე, მაშვრალო! ვით დავივიწყო
 ჩემი მშობლის მწარე ღღენია?..
 გრძობა-გონება შენგან შექმნილი
 მუღამ შენია... მუღამ შენია...

ვ. მალაქიაშვილი.

მ ა ღ ა რ ო ს მ უ შ ა.

ღრამა ერთ მოქმედებათ
 — ლუ მერტენისა —
 (თარგმანი გერმანულიდან)
მოქმედნი პირნი.

იაკობ ბურგერ. — მალაროს მუშათა ორგანიზაციის
 ხელმძღვანელი, წინათ მადნის მთხრელი.

გრეტე ბურგერ. } ამისი შვილები, ორივე ქლექიანები
 ჰერმან ბურგერი }

ჰუსეკი }
 ვალტერი } ხანში შესული მადნის მთხრელები.
 ბასი }

ვილჰელმ — ახალგაზრდა კათოლიკე მადნის მთხრელი.
 მადამ ვილჰელმ — ამისი ღედა.

შტეტი — ღრმით მოხუცებული მადნის მუშა.
 მუშები, კაცები და ღედაკაცები.

მოქმედ პირების დახასიათება.

იაკობ ბურგერი,
 სრული ორმოც და ათი წლისაა ზორბა, გამხდარი,
 ინტელიგენტი, ფერმკრთალი სახე. მისი ორი-

ვე შვილები ქლექიანებს წაავიანან.

გრეტე,

თვრამეტი წლისაა, ჯიუტი და სერიოზული მჯელობის პატრონი.

ჰერმანი,

ოცდა ერთი წლისა, მალალი, წელში ოდნავ მოხრილი. გონერა და ფართოდ გადაშლილი შუბლი, უწვევრო, ახლად ამწვანებული უღვაშები, მოყვითალო, დრო გამოშვებით მკაცრი სახის გამომეტყველება, ხანდისხან ფანტასტიური გატაცება ეტყობა, უშნოდ ადგია ევროპული ტანისამოსი.

ორივე ლაპარაკობენ და მოძრაობენ, როგორც ქლექიანები. ტემპერამენტი: თავგამოდებით მოლაპარაკენი, შეგნებულათ და აღელვებით.

სცენა სწარმოებს მთა-მანდის მიდამოებში სურათი აღებულია დღევანდელ ცხოვრებიდან. ოთახი სულ ერთი და იგივეა, სულ უბრალოდ მაწყობილი.

გამოსვლა პირველი.

(მარჯვნივ და მარცხნივ კარები მარჯვნივ შუა-კარებთან მოხრდილი ფანჯარა. იქვე სდგას ტახტი. კარების პირდაპირ ჩამოშვებულია ფარდა, რომელიც ოთახს შუაზე ჰყოფს. მარცხნივ: საწერი მაგიდა, ზედ წიგნები ალაგია)

ნაშუადღევია. იაკობ ბურგერი საწერ მაგიდასთან ზის და რაღაცას სწერს.

გრეტე — (ლოგინზე წამომჯდარი) — მამი, მითხარი, დღეს უკვე ცხრა კვირა სრულდება, რაც გაფიცვა გრძელდება, არა?...

ბურგერი. — (ფიქრის შემდეგ) ცხრა კვირაა! ჰო.

გრეტე — სწორეთ ის დღე იყო, როცა მე უნდა დავწოლილიყავ — ეს მე ძალიან კარგათ მახსოვს....

ბურგერი. — დიდი ხანია მას შემდეგ, რაც ჩემს დასაძახებლათ მოვიდენ?

გრეტე — ერთი საათი იქნება. მაშ ალარ გინდა წასვლა?

ბურგერი. — რისი ვის?... როცა ჰერმანი იქ არის მაშინ ჩემი დახმარება ალარ არის საჭირო....

(ხანგრძლივი პაუზა)

გრეტე — მერე რით გათავდება მთელი ეს გაფიცვა, მამა?

ბურგერი (უიმედოთ შეხედავს) ჯერ არ ვიცი, შვილო, შეიძლება დაემარცხდეთ, მიუხედავად ჩვენ თავგანწირულ ბრძოლისა

გრეტე. — არა!

ბურგერი. — ყველა საშუალება ვიხმარეთ, მეტი ალარ შეგვიძლიან. ხალხი, განსაკუთრებით წერილ-

შვილიანი დედაკაცები, უკვე სასწრაფოა ღლებას მიეცენ, გამარჯვების იმედი აღარ აქვთ. მთა-მანდის-პატრონებს აშკარათ ეტყობათ, რომ დათმობას არ აპირებენ. მალე ზამთარიც დაგვიდგება.....

(სიჩუმე)

გრეტე — შენ ხომ სთქვი დღეს დოქტორი ვალდი მოვაო, და იქნება იმან დახმარების იმედი მოგვიტანოს თქვენ არ უნდა დაუთმოთ, მამი. ბურგერი. — ჰო, ის მოვა. მაგრამ არ ვიცი თუ ის რაიმე ალთქმას მოგვიტანს? თუ რომ ხალხი გაუძღვება ამდენ ხანს ქუჩაზე უმუშავრათ გაჩერებას... და მერე... როდემდის?...

გრეტე. — მამი, შენ ყოველი ღონისძიება უნდა მიიღო, შრომა და ძალა არ უნდა დაიწურო!

ბურგერი. — შვილო, შენ ამას ზეუბნები, ამასვე მეუბნება მუდამ დღე ჰერმანი — და მეც ამ აზრისა ვარ... ახ, მე, თითქოს ძალა გამომეღია, აზრი აღარ მქონდეს, მას აქეთ რაც ჩემი ჰერმანი ასე... არის და შენ... (ბნელდება) განა ის არ კმარა, რომ მე ორი უფროსი შვილი და დედა ვამსხვერპლე ამ საქმეს? (ძალა გამოლევული თავს ჩაკიდებს)

გრეტე. — (ცოტად წელში გასწორდება, ცდილობს რაც შეიძლება დამშვიდებული იყოს) გვეყო, გვეყო, მამი, ისიც რაც ჩვენ ტანჯვა და ვივაგლახი გადაგვიტანია, შენ ნულარ უმატებ... მაგრამ, მამი!... კარგათ იცი, რომ მე და ჰერმანი უნდა დავიხოცნეთ. ეს აუცილებელია. ამან შენ სასაწარკვეთილებაში არ უნდა ჩაგაგდოს. მერე.... მამი, შენ სრული თავისუფალი იქნები და თავისუფლად შესწირავ სხვას თავს.

ბურგერი — (ბოლმისაგან საცოდავად ოხრავს)

გრეტე — (ფრთხილი სახის გამომეტყველებით მისჩერება მამას) მამი, მას შემდეგ, რაც მე და ჰერმანი გავივით, რომ ჩვენ ხანგრძლივი სიცოცხლე არა გვაქვს, სრულებით ამაზე არ ვდარდობდით: მხოლოდ შენი დარდილა გვაწუხებს!... შენ როგორ გადაიტან ამ უბედურებას.... (აღერსით) შენ ერთ გამოუთქმელი სიმაგრე უნდა გამოიჩინო, საყვარელო მამავ!

ბურგერი. — (მიუბრუნდება გრეტეს) განა შენ და ჰერმანი ამისთანებზე ლაპარაკობთ ხოლმე? თქვენ აუცილებელ სიკვდილზე.... მართალია.....

გრეტე. — დაწყნარდი, მამი! ჩვენ, როგორც ქლექიანებს ხომ შეგვიძლიან ამეხედ საუბარი. შენ

ოცოდე ჩვენ ეს სხვებიდან გავიგევით. ვალტერი-
დან დალიედან და... შენ მამი, ჩვენ ორივენი
მალე გამოვესალმებით წუთი — სოფელს... შენ-
კი მარტო დარჩები.

ბურგერი. (დაღვრემილი, გადაჭრით) არა!

გრეტე. (მტკიცეთ) მაჰი, სხვები, რომლებიც უფრო
უვიცები არიან, ვიდრე ჩვენ, უფრო ლარიზნი
აზრით და შეხედულებით... ვფიქრობ... და
ასეთივე უნუგეშო — უბედურ მდგომარეობაში
არიან... მამი, ისინი შენ გასაქიროებენ! შენ
იმათ ეკუთვნი. (ძალა გამოლევული) ახ! ჰერმანს,
რასაკვირველია, უკეთესათ შეეძლო შენთვის
ეთქვა, რასაც ჩვენ ვფიქრობთ, რა აზრისანიც
ჩვენ ვართ.

რომპ ერმანი უნდა მოსწყდეს წუთი-სოფელს, ეს
საშინელება... რადგან იგი განსაკუთრებული
ადამიანია, რა არა ჩვეულებრივი ადამიანი იქ-
მნებოდა!...

ბურგერი. (მიუხალოვდება). გრეტე, როგორ შეიძლე-
ბა, რომ შენ ამაზე ასე გატაცებით ლაპარაკობ.
შენ ჯერ ისეთი ახალგაზრდა ხარ... განა ეს
საშინელება არ არის?... (მამას უჭირავს მისი
ხელი) ... მაგრამ შენ ამაზედ ბევრი არ უნდა
ილაპარაკო, ეს შენ გაწყენს...

გრეტე. მე დღეს თავს სამაგალითად კარგათ და მხი-
რულათ ვგრძნობ; მე, შემოძლიან ვილაპარა-
კო... იცი, ეს ჩემთვის სრულიად გაუგებარი
იყო, ვერ წარმომედგინა, რომ ეს ყმაწვილი
მომკვდარიყო... მთელი ღამეები ვიწექი და
საშინელ ტანჯვაში ვატარებდი განუწყვეტლივ
მხოლოდ გავწიოდი, არა, არა, არა, — ახ!
ყველა ასე არის, რომელმაც იცის ეს და
გრძნობს ამას. ასევე დაემართა ელიას განა?
(ბურგერი თანახმობის ნიშნად თავს უქნევს)
მაგრამ, მამი, მე მგონია, რომ ეს ჰერმანის-
თვის უფრო ძნელი ასატანი იყოს, ის მეტად
გრძნობს სიკდილს, მას მეტად უნდა სიცოც-
ხლე და იბრძოლოს უკუღმართობის წინააღ-
მდეგ, მამი. დაბოლოს... ჩემთვის...? (უნდა
მამა ანუგეშოს) შენ რომ არ იყო მამი...
დაბოლოს ეს ისე სამძიმო არ არის, რომ ამ
გაშავებულ მიდამოებს და ცხოვრების ყოვე-
ლგვარ წვრილმანს და საშინელებას მოშორ-
დეს ადამიანი. (დაეყრდნობა მამას) დიახ, მე
ვამაყობ, მამი, რომ შენი შვილი ვარ, შვილი
ერთ საწყალ მალაროს მთხრელისა; მარა მე

უფრო მიყვარდა ლამაზი და ნათელი... (გაი-
ლიმებს) რა ვიციოთ ჩვენ ქვეყნიერობისა: მზი-
სა, ტყისა და მზისა. ჩვენ ვერაფერს ვხე-
დავთ, მუდამ მიწის ქვეშე ვიმყოფებით, მზის
შუქი არ გვეფენება, ჩვენი წრის ხალხი ამას
თავს ვერას დროს ვერ დაახწევს. (შესტკერის
მამას, თითქოს პასუხს მოეღოს მისგან).

ბურგერი.

(გამოშტერებული) ჰერმანიც?

გრეტე.

ის ძალიან თავ-განწირვით იბრძვის, მამი, მა-
რა... ის... ის, ისე ბევრს..., მეტ ნაწილს-კი
შენზე... ჩვენზე... და უმთავრესად-კი სხვე
ბზე და სხვებზე... ფიქრობს სიკდილზე, და
ბოლოს კი იმაზე, თუ როგორ მოეწყობოდა
მომავალი ცხოვრება. (უყურებს დაეკვიანე-
ბული) მე არ ვიცი მამა, შენ თუ გაიგე, რის-
თქმაც მინდოდა მე.

ბურგერი.

(წამოიწევს. გაკვირვებულია) საუცხოვოთ ლა-
პარაკობ, შვილო. კმარა, თქვენ! თქვენ! შეი-
ლებო! შეილებო! და მე... (მღელვარები-
საგან ველარ ახერხებს ლაპარაკს).

(შემდეგი იქნება)

თამრო ნაცვლიშვილი

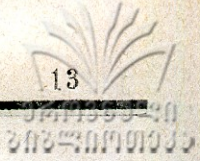
ს ი ტ ე კ ა.

ლარიბ ტანსაცმლით, ვით მგზავრი, მწირი,
ის დადიოდა კარისგან კარათ,
ფარისეველთა დაუძინარ მტრად,
მაშვრალთ მოსარჩლედ ჩაგრულთა ფარად.

— „მოდიო, მაშვრალნო!“ ... და... მიდიოდენ;
ისიც სუყველას ხელს უწოდებდა
და ცხოვრებისგან დასჯილ-დაწინლულთ
ერთობისაკენ მოუწოდებდა:

„თქვენ ერთმანეთსა მიეციოთ მხარი,
ურთერთის ტანჯვა აიტანეთო,
სიკეთე მხოლოთ სიყვარულშია!
ბოროტებისგან განიბანეთო.

ორის პერანგის მექანემ — ერთი
მიეც სამოსად სხვას, უპერანგოს,
ქვეყნის სიმდიდრე — ყველას თანსწორად!
ის მხოლოდ ზოგმა არ უნდა ჰფლანგოს“...
მაგრამ მდიდრებსა, ამ ქვეყნის ძლიერთ,



მცნება, ასეთი არ მოეწონა,
მათ ის უნოდდათ, რომ კვლავ შთენოდათ:
ზეცა—საბუთად, ქვეყანა—მონათ.

ამხედრდენ და თან აიყოლიეს
ბრბო უგუნური, ბრბო მოშიშარი
და სიტყვას, ხორცსხმულს, გოლგოთის წვერზე
ატანინეს წამების ჯვარი.

ნიშნად დაცინვის და დამცირების,
თავზე დაადგეს ეკლის გვირგვინი,
შემდეგ აწამეს, სისხლი ადინეს...
მოჰკლეს... მოიკლეს მხეცური ჟინი.

...დრო შეიცვალა, მაგამ ცხოვრებას
კი არ შესცვლია მდგომიარება
და სიტყვა ისევ, სიტყვა მართალი,
ეკლის გვირგვინით დაიარება...

ნ. ზომლეთელი.

დედის საფლავთან.

სულით ობოლი, ბედისგანა ანტირები
დედას ვეძებდი... დაჩაგრულმა ვნახე სამარე:
სიჩუმე იყო, საიდუმლოთ ქროდა ნიავე
და ღრუბლებ შუა სევდიანი ცურავდა მთვარე...
ლოდზე ჩამოვჯექ, დაღონებით შორს გავყურებდი
ირგვლივ დუილი, ჩემს კეშანს ეფარდებოდა,
ცა დასერილი, ჩადრმოსხმული ზე დამყურებდა
და მთვარის შუქი მის სივრცეში შთაინთქმებოდა.

შავნი აჩრდილნი დაცურავდენ საფლავებ შუა
მათი ჩურჩული საიდუმლოთ ნიავეს არხვედა
შორს გადაჰქონდა მთის ნიავეს მათი ნათქვამი
იფინებოდა გარს გლოვის ხმა სევდა-ვაება...

— დედავ, ძვირფასო, საბრალოა შენი შობილი
ბედით დასჯილი, ყოველგანა დევნილ-გმობილი,
მან ველარ პოვა მეგობარი, სატრფო გულისა
არ განუცდია მას წუთები სიხარულისა,
დაღის მარტოკა განდევნილი, დაღონებული
ეძებს მეგობარს, რომ გაანდოს მას ტანჯვა გულის
მას მიეკედლოს უსამართლოდ დაობლებული,
რომ გაიგონოს კეთილ გულში ხმა სიბრაღულის!
ეძებს საბრალო აღარ იქნა ველარ იპოვა,
მუდამ ობოლი შენთან მოდის დედავ, ძვირფასო,
შენ შეგიძლია შეუხვიო გულის იარა,
შენ მხოლოთ, შენ გიძს მისი გრძნობა, რომ და-
აფასო!
უბედურ შეილსა სიზმრათ მაინც გამოეცხადე

შენ იყავ მისი ამხანაგი და მეგობარი
შენ განდობს გულსა სოფლიდანა გამოქცეული
უსამართლობით ანტირი და განამწარი! —

შევქვითინებდი მწირ ობოლი დედის საფლავსა,
მაგრამ ის სდუმდა, არ მადლევდა მშობლიურ ხმასა...
შავი ღრუბელი სევდიან ცას ეფინებოდა
და ვარსკვლავთ გუნდი მის კალთებში იფანტებოდა.
დაწყნარებული-უშფოთველი რყო მიდამო
შავნი აჩრდილნი გაჩქარებით მიმოცურავდენ
შორით-შორს შლიდენ ფრთებს განიერს სევდიანთა
და საფლავებსა დუმილისა ჩადრს ახურავდენ...

სულით ობოლი, ბედისგანა ანტირები
საყვარელ დედას შევხსიოდი ჩემ მწარე ხვედრსა
მაგრამ ის დუმდა, ჩახუტებულ საბრალო შეილსა
სამარის ცვარით მისველებდა მღელვარე მკერდსა ..

დემონა. *) (დიმიტრი ქავთარაძე)

*) 12, თუ 13 იანვარს ჩვენს რედაქციაში შემოვიდა
ახალგაზდა სეპინარიელი და რამდენიმე ლექსი შემოიტან
დასაბეჭდათ. ჩვენ ვსაზოვეთ შემოსულიყო ხუთი დღის შემ-
დეგ პასუხისთვის. გავიდა რამდენიმე დღე და 18 ოქტომ-
ბერს შეგვტყობინეს, რომ ამ ახალგაზდა, ჯანდონით სავსე
ყმაწვილს თავა მოეწამლა. ის გარდაიცვალა. ვბეჭდავთ მას
ერთ ლექს, რომლიდანაც მკითხველი დაინახავს, რომ ის არ
ყოფილა ზეგარდმო სიკვდილებული და შესაძლო იყო
მომავალში შედაფერი ნაყოფი გამოეღო. ამ ლექსში აშკა-
რათ გამოსტყვივის მისი პესსიმისტური სულის კვეთება. ის
ეძებს მეგობარს, სატრფოს გულისას და ვერ უპოვნი ამ ქვე-
ყნათ... მისი თავის მკვლელობის მიზეზათ კიდევ ეს უნდა
ჩაითვალოს... ბული გიკვდება, როდესაც ზედავ როგორ იღუ-
პება ნორჩი, ჯერ ბაუფურჩქენელი ძალა, შეე მიწაში ჩააქვს თა-
ვისი ნახათ, მათუთათ გაზრდილი ფიქრები... მომავლის იმედნი

საუკუნოთ იყოს შენი ხსენება საბრალო დამატრი, თუ
ბედმა მოვიძულა და ვერ მოასწარ სხვებისათვისაც გაგვცნო
თავი. შენი ამხანაგები მაინც საკმაოთ გიცნობენ და ისინი
მაინც არ დაივიწყებენ შენს სახელს.

ირეთელი.

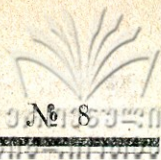
დატკნა ვეავილი.

(დემონას ხსენებას)

Дохнула буря, цвѣтъ прекрасный
Увяль на утренней зарѣ,...

А. Пушкинь.

გახატხულის პირს გადამხმარ ველზე
ამოსულიყო ტურფა ყვავილი,
დილის გარიჟრაჟს შესტრფილვებდა
სუსხიან ღამის ნაშით ბანილი.



გრილი ნიავი მუქ ფოთლებიანს

ნაზის მობერვით ოდნავ არხვედა და მის მომხიბვლელს ტკბილ სურნელებას არე მიდამოს უხვად აკმევდა.

ნაზ, მოჭათქათე მტრედის ფერი ცა უკვდავებისას აფრქვევდა ცვარსა, მგოსანიც მისსა საქებ-სადიდლათ უცხო ჰანგებზე აუღერდა ქნარსა.

* * *

ცა მოპირქუშდა, იქექიქება მოვიდა სეტყვა, მორეგვა არე და გადამტყდარი წელში ყვავილი ჩაქკნა დაიზრო ნაზათ მუშეინვარე,

შეკრთა ამ ამბით მთისა ნაკადი, შეძრწუნდა სიო წარმტაც მთა-გორის, თრთოლვით დახარა თავი ენძელამ ველარ განუძლო ტანჯვასა სწორის.

შეწუხებულსა ყვავილის მგოსანს სიმნი დაუწყდა დაემსხვრა ჩანგი და აქვითინებ-აჩქურებულმა მწუხარებისა გამოსცა ჰანგი.

დ. თურდოსპირელი.

ო ბ ო ბ ა

(დასასრული)

ორუხაბათი 14 მარტი.

სულ თავი დავანებე წიგნების კითხვას, მთელი დღე სარკმელთან ვზივარ და აღარ ვშორდები.

ის სარკმელთან აღარა დგას—მაგრამ საკმარისია თვალეები დავხუკო, რომ მაშინვე წარმომიდგება მისი. სახე, ცოცხლათ თვალწინ მიდგას.

საფუხაბათი 15 მარტი.

ჩვენ ერთგვარი თამაშობა მოვიგონეთ. მე სხვა და სხვა გვარ მოძრაობას ვაკეთებ, კლარიმონდა მე მბაძავს, ორივე ვილიმებით.

საკვირველია, როგორ ჩქარა ითვისებს ყველაფერს კლარიმონდა. ერთი ჩემი ხელის განძრევა საკმარისია, რომა მან უკვე იცის ყველაფერი ასე გადის დღეები.

ორუხაბათი 15 მარტი.

საკვირველია როგორი ბავშვური დამოკიდებულება მაქვს კლარიმონდასთან. ამ უკანასკნელ დღემდე მე აზრათაც არ მომსკლია, რომ ახლოს ვნახო კლარიმონდა. ეს კი სულ უბრალო საქმეა. ვადვიცვამ პალტოს, დავინურავ ქუდს, გავალ ქუჩაში და იქვე კლარიმონდას სახლის კარები. მორჩა და გათავდა.

კარები იღება. ოთახში ბნელა, მე მას ვერ ვხედავ, ხან და ხან წარმოვიდგენ ხოლმე, რომ არავითარი კლარიმონდა არ არსებობს, არის მხოლოდ მოჩვენება. მე ის ვერ წარმომიდგენია შლიაპით და უხელთათმანო. მე რომ ის სადმე ქუჩაში მენახა გავიცნებდი, ეს დაუჯერებლათ მეჩვენებოდა.

ხშირათ შევეკითხები ხოლმე თავის თავს მიყვარს თუ არა ის მე, არ შემიძლია გადაჭრილი პასუხის თქმა, ჯერ ერთხელაც არავინ მყვარებია, ჩემს თავში მხოლოდ კლარიმონდა ზის, სხვაზე ფიქრი აღარ შემიძლია, მე ვგრძნობ, რომ რაღაც გრძნეული ძალა მიზიდავს კლარიმონდასთან. რაღაც სევდა ნალველი გულს მიმძიმებს. წარმოდგენილი მაქვს თითქოს კლარიმონდა ჯადოსნურ წრეში ზის, მე მივიწრაფი მისკენ, ვუვლი ამ წრეს, მინდა ახლოს მივიდე, მაგრამ ამაოთ.

სუთუხაბათი 17 მარტი.

საშინლათ აღელვებული ვარ. არავის ხმას არ ვსცემ... არაფერს არ ვსტამ. მე მინდა დაუსრულებლივი კლარიმონდას ვეთამაშო, ეს თამაშობა ელექტრონივით მივლის მთელ სხეულში ვგრძნობ, რომ ხვალ რაღაც უნდა მოხდეს.

პარასკევი 18 მარტი.

ღიახ... ღიახ.. დღეს რაღაც უნდა მოხდეს. მე ამას ხმამაღლა ვლაპარაკობ. საშინელებაა მოწყენილობა... თავს ძლივს ვიმაგრებ... მეშინია... მინდა ვიყვირო...

საღამოს 6 საათი

საღამოს ხუთ საათზე სრულიად ძალა დავკარგე, ეხლა დამეკითხებით ვიცი, რომ ამ უკანასკნეკვირის უკანასკნელ საათის რაღაც საიდუმლო ძალა აქვს....

თავს ძლივს ვიმაგრებ.. საშინლათ მინდა სარკმელთან მივიდე და კლარიმონდას ვეთამაშო.

მე ვხედავ ჩემ წინა მოადგილეების ჩამოკიდულ გვამებს...

ოპ, როგორ მიღწინის გულს სევდა..
თავი მიხურს... დაბეჯიდებით მჯერა, რომ
რაც უნდა მოხდეს. სარკმელთან მისვლა მინდა...
უნდა მივიღე.

ტელეფონი დარეკეს. ყურს ვუგდებ. ვერაფერი
გავიგე ისე ვეძახი „შედიო, ჩქარა შედიო“.
დავმშვიდდი. რა უნდა ვუთხრა კომისარს?
სარკმელთან მივედი და კლარიმონდას შევხედე.
ხუთი წუთი. შემდეგ მოვიდა კომისარი. მე მას
დავუწყე რწმუნება, რომ ყველაფერი გავიგე და
ყველა—კითხვებზე პასუხს მივცემდი. მან შემატყ-
უო რომ აღვღვებოდი ვიყავი. მე ბოდიში მოვი-
ხადე რომ შევაწუხე მან მიპასუხა, რომ ეს მისი
მოვალეობაა და როცა საჭირო იქნებოდა მუდამ
შემიძლია დავუძახო. შემდეგ დამატყუა მასთან გა-
მეტარებია სადამო, რომ ცოტათი გავრთობილიყავი,
არ მიდნლოდა, მაგრამ დავსთანხმდი.

შაბათი 19 მარტი

მთელი საღამო მასთან გავატარე. კომისარი
მართალი გამოდგა: ჩემზე კარგათ არ იმოქმედა ამ
გართობამ.

როცა დღეს დღით სარკმელთან მივედი მომეჩვენ-
ნა თითქოს კლარიმონდას უკრავდი უკმაყოფილება გა-
მოეხატა სახეზე, მაგრამ ეს ჩემი წარმოდგენის ნაყოფი
უნდა იყოს. აბა საადან ეცოდნება მის სად ვიყავი
ან რა გავაკეთე გუშინ. ეს დიდხანს არ გაგრძებუ-
ლა, ის უკვე იღიმება, მთელი დღე ვთამაშობდით

კვირა 20 მარტი

შემიძლია დღეს დღიურში ასე ჩავსწერო:
მთელი დღე ვთამაშობდით.

სამშაბათი 21 მარტი.

დღესაც მთელი დღე ვთამაშობდათ.
ზოგჯერ ვეკითხება თაკის თავს რას რაკის ვიქ-
ცივი ასე? სანამდე მიმიყვანს მე ეს? რა მინდა?

პისუბნი ვერ მიპოვნია .. ექვს გარეშეა არაფერი
არ მინდა....

ჩვენ ბევრი ვილაპარაკეთ ამ უკანასკნელ
დღეებში; რასაკვირველია მხოლოდ ტუჩების მოძრა-
ობით. ეს ჩვენ ხელს არ გვოშლის მშვენივრათ გვე-
სმის ერთი მეორის. კლარიმონდამ მისაყვედურა,
რომ უკანასკნელ პარასკევს ძალიან შევშინდი ბა-
დიში მოვიხადე და აღუთქვი, რომ შემდეგში გა-
ბეღული ვიქნებოდი. დიდხანს ვკოცნიდით ერთი
მეორეს, თანჯარას მინებზე ტუჩებ მიდებოდა.

ოთხშაბათი 23 მარტი.

ვიცი, რომ ის მიყვარს. ისე მიყვარს, ისე რომ
სხვა აღარაფერი მახსოვს, მთელი ჩემი არსება. მის
სიყვარულს შეუბოქავს. მას ვხედავ ყველგან და
ყოველთვის. შეიძლება ასეთი გრძნობა ულამაზო
იყოს, მაგრამ რომ მიყვარს? განა მე, ბედნიერი
არა ვარ? დიახ ბედნიერი ვარ. მიყვარს კლარიმონ-
და და ეს ჩემთვის ბედნიერებაა.

ხუთშაბათი 24 მარტი

ამერიკა აღმოვაჩინე—მე კი არ ვთამაშები
კლარიმონდას **ის მე ვთამაშება**

ეს აღმოჩენა ასე მოხდა გუშინ საღამოს მე
ფიქრობდი ჩვენი თამაშობის შესახებ. მე მოვიგო-
ნე ახალი თამაშობა და აღვნიშნე ქალაქზე, რომ
შემდეგ კლარიმონდასთან ვთამაშებ. დღეს მივედი
სარკმელთან თავი დავუკარ. დავიწყეთ თამაში მე
დარწმუნებული ვიყავი, რომ ისე ვთამაშობდი, რო-
გორც ქალაქზე მქონდა აღნიშნული. უცბათ
კარები დამიკაკუნეს, მოსამსახურემ წაღები
შემოიტანა. გამოვართვი და საჩქაროთ მივედი სარ-
კმელთან. გავშტერდი. მს სარკმელში დავინახე
ქალაქი, რომელზედაც აღნიშნული იყო სულ
სხვა თამაშობა და მეც იმას ვასრულებდი და არა
იმას რაც მე დავსწერე. ღონე მიხდილი დავეშვი
სავარძელში. ვერ წარმოემდგინა, როგორ მოხდა
ეს, უცბათ მე მომეჩვენა თითქოს მისი კარები გა-
აღეს. ვდგევარ კარებთან და ვიყურები, მაგრამ
ვერაფერს ვერ ვხედავ მივედი სარკმელთან, შევხე-
დე კლარიმონდას და ისევ დავიწყეთ თამაში. მე
ვიგრძენი, რომ მთელი ჩემი არსებით კლარიმონ-
დას მონა ვარ.

ხელება ჯიბეებში ჩავიწყე და გადავსწყვოტე
არ ამოვიღო. მან ასწია სალოკი თითი და დამემუქ-
რა. მე არ გავნძრეულვარ, ვიგრძენი, რომ მარჯვე-
ნა ხელი შეინძრა და ლამობდა ჯიბიდან ამოსვლას,
მაგრამ მე მაგრათ მოვკუმე ხელი. რამდენიმე წუთის
შემდეგ ხელი ჯიბიდან ამოძვრა. მეც დავემუქრე
სალოკი თითით და გავუღიმე. მე ასე ვიგრძენი
თითქო, მე კი არა სხვა ვილაც შვრებოდა ყველა
ამას....

არა... არა ეს ასე არ არის... მე, მე ვშვრები
ყველა ამას... მე, მე, რომელსაც მინდა, გავიგო საი-
დუმლოება. მაშ რა დარდი მაქვს საიდუმლოების?
მე აქ იმიტომ ვარ, რომ კლარიმონდას სურვილი
ავასრულო მე ის მიყვარს... მიყვარს თავდავიწყე-
ბამდის.

პარასკევი 25 მარტი

გადავსკერ ტელეფონის მათულები, არ მინდა, რომ ვიღაც სულელმა კომისიარმა ყოველ წუთს შემაწუხოს მაგრამ, ოხ ღმერთო ჩემო, რატომ ვსწერ ყველა ამას. აქ ხომ ერთი სიტყვაც არ არის მართალი... მე ხომ ჩემის ნებით არ ვსწერ ამას... ვიღაც მაწერინებს.

გადავსკერ ტელეფონის მათულები....:
ჩემთვის ეს საჭიროა.

დღეს დილით ვითამაშეთ, მე ყველაფერში ვბაძავ კლარიმონდეს- თავს ვიჭერ, მაგრამ მაინც ვბაძავ. ეს მე სიამოვნებას მგერის ვითამაშეთ... უკბათ ის აღვა და მოშორდა სარკმელს. ბნელოდა და ვეღარ ვხედავდი. ის ჩქარა დაბრუნდა და მოიტანა ისეთი ტელეფონი, როგორც შე მქონდა, დადგა სარკმელთან, აიღო დანა და გადასკრა მათულები. ტელეფონი უკან წაიღო....

ხუთმეტი წუთი ვებრძოდი თავის თავს. ბოლოს ავდექი, მოვიტანე ტელეფონი, გადავსკერ მათულები და ისევ თავის ადგილზე დავდგი. აი როგორ მოდხა ეს, ჩაი დავლიე. საათს დავხედე—ხუთი საათი და 15 წუთია.

გავიხედე სარკმელისკენ და დავინახე კლარიმონდა. ის ილაშქროდა. ის მივიდა ფარდასთან, ხელი მოკიდა ზონარს გამოამარყუჭა და სარკმლის კოჭაკზე ჩამოაბა.

დაჯდა და იცინის, ვუყურებ და რაღაც სევდა გულს მიღრღნის. მინდა ყველაფერი შევასრულო რასაც მიბრძანებს. ვგრძნობ, რომ სევდა თან და თან იზრდება... თვითნებულ წუთს მატულობს და მატულობს

ისევ აქ ვზივარ. მე ფიცხლავ ავასრულე მისი ბრძანება. გამოვამარყუჭე ზონარი და ჩამოვაბი კოჭაკზე.

ეხლა აღარ მინდა გავიხედო სარკმელში, რომ საქმე ბოლომდე არ მივიყვანო... საქმარისია შევხედო, რომ ..

არ მინდა შევხედო უცბათ ხმა მალლა გავიცინე, არა, მე კი არ ვიცინოდი, ვიღაც სხვამ გავიცინა ჩემში.

არ მინდა, არ, არა, უნდა შევხედო.... მერე... მერე, ის მიხვდება რაც უნდა მოხდეს.

საშინლათ ვიტანჯები,.. ვსწერ, ჩქარა... ჩქარა რომ დიდხანს ვიჯდე აქ.... რომ დიდხანს გავრძელდეს ეს წამები.

ისევ სევდები შევხედავ. შევხედავ, მაგრამ

თავს არ ჩამოვიხრჩობ. ამის მე არ შემიძლია იქნება შემდეგ არ ვიცი, მაგრამ ვგრძნობ რომ რაღაც უნდა მოხდეს, უნდა ვსწერო რამე... სულ ერთია რაც იქნება.

„ჩემი სახელი—რიჩარდ ბრაკემონი—რიჩარდ ბრაკემონი—რიჩარდ—აღარ შემიძლია განვაგრძო—რიჩარდ ბრაკემონი—რიჩარდ მრაკემონი—რიჩარდ ბრაკემონი—ეხლა, ეხლა—ერთი კიდევ უნდა შევხედო—რიჩარდ ბრაკემონი—უნდა—არა რიჩარდ—რიჩარდ... რიჩარდ ბრ

რაკი ტელეფონით ვერაფერი პასუხი ვერ მიიღო, მეათე ნაწილის კომისიარი გაეშურა სასტუმროსკენ, იქ მას შეატყობინეს, რომ სტუდენტმა თავი ჩამოიხრჩო. ის იპოვნეს სარკმელთან ზონარზე ჩამომხრჩვლი ხელში დამხრჩვლი ობობა ეჭირა ლაქიამ მოიგონა, რომ კომპივიაეფრს პირში მქონდა ობობა, არტიტს ცხვირიდან გამოუძვრა და სერჟანტი ზურგზე.

მაგიდაზე იყო დღიური. კომისიარმა წაიკითხა ის და ფიცხლავ წავიდა იმ სახლში. იქ გამოირკვა, რომ მეორე სართულში ორი თვე არაფერ სცხოვრობდა.

ირეთელი.

რედაქტორ-გამომცემელი ე. ტურაბელიძე.

განცხადებანი

შოშველ-კვირული საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი

„შოხნი“

გამოდის იმავე პროგრამით, როგორც 1909 წელს გამოდიოდა.

გაზეთის ფასი: წლიურათ

- ქალაქში დატარებით 3 მ.—; ვინც რედაქციაში მოიკითხავს გაზ. დაეთმობა 2 მ. 50 კ.
- ქალაქ გარეთ 3 მ. — კ.
- ნახევარი წლით, . . . 2 მ. — კ.
- სამი თვით. 1 მ, — კ.

რედაქციის ადრესი: Кутайсь, Балахванская ул. домъ № 37- Редакция „ПОНИ“.

ს ს ი ვ ი

ჟურნალში დაიბეჭდება: მოთხრობები, ლექსები, როგორც ორიგინალური ისე ნათარგმნი, კრიტიკული წერილები, ბიბლიოგრაფიები, ბიოგრაფიები და სხვა.

მონაწილეობას მიიღებენ:

ნ. ახიანი, ახალწიგნი, ბ. გეგა, კ. გოგვაძე, ივ. გამარტაძე, ნ. ზომბოქიძე, მ. ასანუნი, ზ. ირე. თედი. ა. ლაღიანი, ჯეო, რ. ჯეხუძე, ვ. შალქიაშვილი, ი. ნიკოლაიშვილი, ა. რაქდენიძე, ტ. რამაშვილი, ვ. რუხაძე, ფ. რუშაველი, ვ. ტუქსიაშვილი, შვარცა და სხვანი.

ჟურნალი ღირს:

ერთი წლით —	— 5 მან.
ნახევარი წლით —	— 2 მ. 50 კ.
ერთი თვით —	— 50 კან.
თითო ნაშუქი —	— 10 კან.

წლიურ ხელის მომწერთ

პირველ პრიმათ მიცემათ სტავროპოლის მოთხრობა „სახლი ვოლგის ნაპირზე“.

მეორე პრემიათ—**ირანთლის** ოთხ-მოქმედებიანი ახალი პიესა „სიტყვი“.

პირველი წიგნი დაუბეჭდება თებერვლის დამლევს. მეორე აგვისტოს პირველ რიცხვებში. აგრეთვე დეკემბრის ნომრები უფასოდ გაეზიარება. ვინც თებერვლის დამლევამდე მთელი წლის ფულს შემოიტანს ორივე წიგნს მიიღებს.

ჟურნალის გამოწერა შეიძლება თფილისში: გაზ. „მომავლის“-ს რედაქციაში: პ. კალანდაძესთან; წიგნის მალაზია „ალიონში“ ვ. გადილიასთან, კიროპინი ქუჩა № 9; „პეტროვ დელო“-ში, ველიამინოვის ქუჩა № 6 ბ. კილაძესთან.

მ ა ლ ა მ გ ა რ ი თ

ქუთაისში: წიგნის მალ. „იმერეთში;“ ის. კვიციანიძესთან; სამტრედიოში რკ. გზის შკ. ყ. კოპალეიშვილთან; ბათუმში—რკ. გზის შკაფში გ. მახარაძესთან; ქიათურაში—მასწ. ვ. ხურაძესთან; ჩოხატაურში—წიგ. მალ. ს. თავართქილაძესთან; ოზურგეთში—წიგ. მალ. მ. თალაკვაძესთან; ს. აჯიკაბულში—ვ. ყიფიანთან. და რკინის გზის ყველასადგურებზე, სადაც წიგნის შკაფებია.

წერილები და ფული დროებით ამ ადრესით უნდა გამოიგზავნოს: **Тифлисъ, Типографія Печатное дѣло** „Вельяминовская ул. № 6. Полиевкту Антоновичу Каландадзе.

ყოველ დღიური საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი.

ფ რ მ ე ბ ა

გამოდის ყოველ დღე.—კვირაობით სურათებიანი დამატებით. გაზეთის ფასი დამატებიანა: წლით 8 მ. 50 კ., ნახევარი წლით 4 მ- 80 კ. ერთი თვით და 50 კ. ფულის გამოსაგზავნი ადრესი: **Тифлисъ редакция „Дროება“, И. С. Агладзе.**

გამოდის 1910 წ. **საშუაწვილო სურათი-ბიანი შუხნალი**

„ნაკადული“

წელიწადი შეიქმნა

ხელის მოწერა მიიღება თფილისში: „ნაკადულის“ რედაქციაში (გოლოვინის პროსპექტი, 8) და წერა კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების მალაზიაში (თავად-აზნაურობის ქარვასლა).

1910 წლის 1-ლ იანვრიდან 1911 წლის 1-ლ ნახევარდის მიეცემა ხელის მომწერლებს: 24 წიგნი მცირეწლოვანთათვის, 12 წიგნი მოზრდილთათვის. გარდა ამისა მიეცემა პრემიათ საბავშვო უნივერსიტეტი (სამეცნიერო პოპულიარული ბიბლიოთეკა ბავშვებისათვის):

- 1) დედამიწა და კუდიანი ვარსკვლავი—ზღაპარი ევალდისა,
- 2) შარჯნები—ზღაპარი ევალდისა,
- 3) თორმეტი და—ზღაპარი ევალდისა,
- 4) ქართული მხატვრული ასოები კუბიკებზე.

ფასი ჟურნალისა:

წლიურათ—ხუთი მანეთი.
ნახევარ წლით ორივე გამოცემა—სამი მანეთი.

საზღვარ-გარეთ..

წლიურათ—შვიდი მანეთი,
ნახევარი წლით—ოთხი მანეთი.

მცირე-წლოვანთათვის 24 წიგნი 3 მანეთი.
მოზრდილთათვის 12 წიგნი—3 მანეთი.

რედაქტორი: მარამ ივანეს ასული დემურასია.
გამომცემელი: თ. შავლე იასუბის ძე თუმანიშვილი.